

**STRENGTHENING EUROPEAN DISASTER
RESPONSE CAPACITIES: THE RESCEU****AZ EURÓPAI KATASZTRÓFA-BEAVATKO-
ZÁSI KÉPESSÉGEK ERŐSÍTÉSE: A RESCEU**JACKOVICS Péter¹**Abstract**

The Union Civil Protection Mechanism ('the Union Mechanism') set out in Decision No 1313/2013/EU strengthens cooperation between the Union and the Member States and facilitates coordination in the field of civil protection in order to improve the Union's response to natural and man-made disasters. Decision No 1313/2013/EU defines the legal framework of rescEU. RescEU aims to provide assistance in overwhelming situations where overall existing capacities at national level and those committed by Member States to the European Civil Protection Pool are not able to ensure an effective response. In recent years there has been a sharp increase in the number of extreme forest fires in Europe with serious economic, environmental and social consequences. In particular, the 2017 and 2018 forest fire seasons demonstrated the need to be prepared when disasters severely and simultaneously affect several Member States. The author has been analysed the documents which are published so far on the topic and summarizes the essential elements of rescEU capacities.

Keywords

rescEU, HUNOR, civil protection mechanism, forest fire, Disaster Management

Absztrakt

Annak érdekében, hogy az Unió jobban tudjon válaszolni a természeti és az ember okozta katasztrófákra, az 1313/2013/EU határozattal létrehozott uniós polgári védelmi mechanizmus (a továbbiakban: uniós mechanizmus) megerősíti a tagállamok és az Unió közötti együttműködést és elősegíti a koordinációt a polgári védelem területén. Az 1313/2013/EU határozat meghatározza a rescEU jogi keretét. A rescEU célja az olyan kezelhetetlen helyzetekben való segítségnyújtás, amelyekben a tagállami szinten meglévő és a tagállamok által az európai polgári védelmi eszköztár céljára rendelkezésre bocsátott képességek összessége nem elegendő a hatékony beavatkozás biztosításához. Az elmúlt években jelentősen megnőtt Európában a kivételesen súlyos erdőtűzek száma, és ezek komoly gazdasági, környezeti és társadalmi következményekkel jártak. Különösen a 2017. és a 2018. évi erdőtűzek mutattak rá annak szükségesség. A szerző a témában eddig megjelent dokumentumokat rendszerezi és összegezi a rescEU-képesség lényegi elemeit.

Kulcsszavak

rescEU, HUNOR, polgári védelmi mechanizmus, erdőtűz, katasztrófavédelem

¹ peter.jackovics@katved.gov.hu | ORCID: 0000-0002-1809-029X | head of department/főosztályvezető | BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

AZ UNIÓS POLGÁRI VÉDELMI MECHANIZMUS

Az uniós polgári védelmi mechanizmust 2001-ben hozták létre azzal a céllal, hogy javítsa az EU válaszadási képességét az olyan természeti és ember okozta katasztrófákra, mint például a futótűzek, az áradások, a tengeri szennyezés, a földrengések, a hurrikánok és az ipari balesetek. Az uniós polgári védelmi mechanizmus önkéntes kölcsönös segítségnyújtási rendszeren és a tagállamok által felkínált, előzetesen rendelkezésre bocsátott képességen nyugszik. Az EU feladata, hogy összehangolja és kiegészítse a katasztrófák megelőzésére, valamint az azokra való felkészülésre és mentésekre irányuló nemzeti fellépéseket. A 2017. és 2018. évi erdőtüzek azonban rávilágítottak az önkéntes megközelítés korlátjaira azokban az esetekben, amikor összetett és visszatérő katasztrófákra kell hatékonyan reagálni [1].

Annak érdekében, hogy hatékonyabban tudja megvédeni polgárait, nem utolsósorban terrortámadás vagy vegyi, biológiai, radiológiai vagy nukleáris baleset esetén, az EU úgy döntött, hogy egy közös európai forrástartalék, a „rescEU” létrehozásával megerősíti az Európai Unió (EU) mentési (angolul: rescue, ebből Rescue+EU=RescEU) képességét. Ez a lehetőség végső eszközként, az EU-tagállamok által nemzeti szintű (uniós terminológiában: „polgári védelmi”, itthon a hazai használatban: „katasztrófavédelmi”) a katasztrófareagálásra önkéntesen felajánlható tartalékok kimerítését követően kerül felhasználásra. A rescEU képesség (1) egészségügyi személyzetből, illetve táborigényezőkörből, (2) tűzoltó repülőgépekből, (3) nagyteljesítményű vízszivattyúkból és földrengés sújtotta térségben bevezethető (4) városi kutató- és mentőegységekből áll. A rescEU-képességeknek a tagállamok adnak otthont, és az EU bizonyos feltételek mellett társ finanszírozza azokat. A továbbfejlesztett uniós polgári védelmi mechanizmus célja a katasztrófák megelőzése és a katasztrófák következményeire való felkészültség javítása, segítve ezzel az EU-tagállamokat [1]. Az európai polgári védelmi képesség-lista és szakértői tudáshálózat kidolgozása ösztönözi az EU-tagállamok, így akár Magyarország, Visegrádi 4 országok együttműködését a képzés, a kutatás és az innováció terén, valamint a bevált gyakorlatok cseréjét [2].

A mechanizmus tényleges célkitűzései a következők [10]:

- a katasztrófák elleni védelem magas szintjének elérése az alábbiak révén:
 - a katasztrófák lehetséges hatásainak megelőzése vagy csökkentése,
 - a katasztrófa-megelőzés kultúrájának elősegítése; és
 - a polgári védelmi és más szervezetek közötti együttműködés javítása;
- a katasztrófa-segítségnyújtás területén a felkészültség növelése nemzeti és az EU szintjén,
- a gyors és hatékony mentés/beavatkozás elősegítése katasztrófa vagy várható katasztrófa esetén, többek között a katasztrófa közvetlen következményeinek felszámolására irányuló intézkedések meghozatala révén;
- a nyilvánosság tájékoztatásának és a katasztrófákra való felkészültségének a fokozása;
- a katasztrófákra vonatkozó tudományos ismeretek rendelkezésre állásának és felhasználásának növelése; és
- a határokon átnyúló, továbbá az azonos típusú katasztrófák által veszélyeztetett tagállamok közötti együttműködési és koordinációs tevékenységek fokozása.

Jogalap, szubszidiaritás és arányosság uniós elve, pénzügyi keret [13]

Az uniós polgári védelmi mechanizmust azért hozták létre, mert a súlyos katasztrófák meghaladhatják bármely egyedül fellépő tagállam mentési vagy beavatkozási képességeit. A mechanizmus középpontjában a tagállamok közötti jól összehangolt és gyors kölcsönös segítségnyújtás áll.

A koherencia és az egyszerűsítés biztosítását célzó polgári védelmi mechanizmus további lehetőségeket is előír a katasztrófákra való felkészülés és az azok való reagálás együttes képességének megerősítésére. Ez különösen jelentős egy vagy több katasztrófa esetén, amelyek olyan hatásokkal járnak, amelyek egy időben több tagállam kapacitását haladják meg, és megbénítják közöttük a kölcsönös segítségnyújtást. Hasonló a helyzet az olyan kapacitások esetében is, amelyekre az alacsony valószínűségű, de nagy hatású jelentős katasztrófa esetén lenne szükség. Ilyen esetekben egyértelmű, hogy a tagállamok önmagukban nem képesek megfelelően reagálni, ezért az Európai Unió működéséről szóló szerződés 196. cikkével összhangban a tagállami fellépés támogatásához és kiegészítéséhez uniós támogatás szükséges.

Az 1313/2013/EU határozat 19. cikke szerint az uniós mechanizmus végrehajtásának pénzügyi keretösszege a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret időszakában 368,4 millió euró. Ez az összeg a 3. fejezetből (Biztonság és uniós polgárság) származó 223,8 millió euró és a 4. fejezetből (Globális Európa) származó 144,6 millió euró összegű hozzájárulásból tevődik össze. Ezenkívül az adminisztratív és emberi erőforrásokkal kapcsolatos költségeket az 5. fejezet szerint finanszírozzák, összesen 52,5 millió euró értékben.

Klímaváltozás és szélsőséges időjárás hatása

A globális klíma változás okozta légköri melegedés hatására évről-évre erdőtüzek pusztítanak Európa-szerte, melyeknek több ezer hektárnyi erdő esik áldozatul. Noha Dél-Európában magasabb a kockázat, erdőtüzek bármelyik európai országban előfordulhatnak [6].

Európa-szerte erdőtüzek tomboltak Portugáliában, Horvátországban, Franciaországban és Görögországban, a Brit-szigeteken az Ophelia nevű hurrikán söpört végig, Németországban pedig árvizek okoznak rendszeresen súlyos gondokat. A természeti katasztrófák súlyos gazdasági következményekkel is járnak. 1980 óta az uniós tagállamok a szélsőséges időjárási események miatt – az emberéleteken kívül – a Bizottság adatai szerint több mint 360 milliárd euró veszteséget szenvedtek. Egyedül Portugáliában közel 600 millió eurót tesz ki az a közvetlen gazdasági kár, amit a június és szeptember között bekövetkezett erdőtüzek okoztak. Ez az ország bruttó nemzeti jövedelmének 0,34 százalékát jelenti [5].

Az erdőtüzek közös, uniós szintű kezelése

Az Európai Unió tagállamaiban az elmúlt években sok halálos áldozatot követelő erdőtűz pusztított. A tüzesetek következtében több száz ember vesztette életét, és több milliárd euró összegű kártérítést regisztráltak.

Gyakran előfordul, hogy amikor egy erdőtűz léptéke meghaladja az adott ország oltási képességét, az uniós tagországok a szolidaritás jegyében segítséget nyújtanak: tűzoltó

repülőgépeket, helikoptereket, földi tűzoltási képességet, humanitárius segélyeket és szakembereket bocsátanak rendelkezésre. Európai szinten az ilyen segítségnyújtás strukturáltan történik. A Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központ (ERCC) az Európai Bizottság központi reagálási egységeként működik. Az Európai Unió polgári védelmi mechanizmusának egy érintett tagállam általi aktiválásakor az ERCC összehangolja az európai szintű segítségnyújtást, és biztosítja, hogy az hatékony és eredményes módon történjen. Az Európai Bizottság tehát összehangolja, illetve társ finanszírozza az érintett területre irányuló segítségnyújtást [6].

Unió polgári védelmi mechanizmus aktiválása és az erdőtüzek

Az uniós polgári védelmi mechanizmust 2017-ben az Európában kitört erdőtüzek megfékezése céljából 18 alkalommal aktiválták. Az erdőtüzekre való reagálás céljából létrehozott mechanizmuson keresztül Portugália, Olaszország, Montenegró, Franciaország és Albánia kapott támogatást. Az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében egy ízben a chilei kormány is segítséget kért. A portugál, spanyol és francia segítség mellett az Unió kilenc tagú polgári védelmi szakértői csapatot küldött Chilébe, hogy segítsen megbirkózni az ország történelmének legsúlyosabb erdőtüzeivel [6].

A mechanizmust 2018-ban 5 alkalommal aktiválták az európai erdőtüzek esetében – 2 alkalommal Svédország, egyszer pedig Portugália, Görögország és Lettország esetében. Összességében az EU 15 repülőgépet, 6 helikoptert, több mint 400 tűzoltót és légénységet, valamint 69 járművet bocsátott rendelkezésre. Az EU Kopernikusz katasztrófa kezelési szolgáltatásának műholdas térképkészítő programját szintén több alkalommal igénybe vették, hogy az erdőtüzek oltására hatékonyan és gyorsan reagáljanak. Csak 2018-ban 139 műholdas térkép segítette az EU-t és a tagállami hatóságokat abban, hogy azonosítsák és értékeljék a leginkább érintett helyszíneket, megállapítsák a tüzek földrajzi kiterjedését, és felmérjék a károk intenzitását és mértékét [6].

Az európai erdőtűz-információs rendszer adatai szerint tavaly a következő országokban terjedt ki a legtöbb tűz 30 hektárnyi vagy azt meghaladó területre: Olaszország (147 tüzeset, 14.649 hektárnyi leégett terület), Spanyolország (104 tüzeset, 12.793 hektárnyi leégett terület), Portugália (86 tüzeset, 37.357 hektárnyi leégett terület), az Egyesült Királyság (79 tüzeset, 18.032 hektárnyi leégett terület) és Svédország (74 tüzeset, 21.605 hektárnyi leégett terület) [7].

Svédországot a valaha feljegyzett legsúlyosabb tűzidény sújtotta. A 21.605 hektárnyi teljes leégett területével Svédország a második az EU-ban, ami egy északi ország esetében igen szokatlan. A leégett terület nagyságát illetően az első ismét Portugália, azonban ez a terület a 2017-ben leégettnek csak a töredékét teszi ki, és az elmúlt tíz évet tekintve is az egyik legkisebbnek számít [7].

2019-ben a száraz és szeles időjárási körülmények, valamint a magas hőmérséklet miatt hamar kezdetét vette a tűzidény. Idén már márciusra magasabb volt a tüzek száma az előző évtized egész éves átlagánál; sok tűz pusztított a hegyvidékeken és teremtett kritikus helyzetet a Duna-deltában [7].

Az Európai Bizottság statisztikája szerint 2019-ben az uniós polgári védelmi mechanizmus 20 alkalommal volt aktiválva főleg árvíz, földrengés és erdőtűz miatt, de

megjelent a trópusi ciklon, a járvány és a tengerszennyezés okozta károk következményeinek felszámolására szóló EU-n kívüli mechanizmus aktiválás is [8].

A RESCEU KÉPESSÉG [3]

A regisztrált erdőtüzek tekintetében 2017 az egyik legrosszabb év volt Európában. A lángok 127 emberrel végeztek és több mint 1,2 millió hektár földterületet égettek le az Európai Unióban. Az anyagi károkat több mint 10 milliárd euróra becsülik. Ez az év kihívások elé állította a nemzeti képességeket és az Európai Polgári Védelmi Mechanizmust egyaránt. Ez a helyzet pedig rámutatott az együttműködés fokozásának szükségességére. 2018-ban több mint 100 ember halt meg Európában természeti vagy ember által okozott katasztrófákban. Önmagukban az erdőtüzek 22 európai uniós tagállamot érintettek. A mediterrán térségben, de az olyan országokban is, ahol az erdőtüzek száma általában alacsony, például Svédországban, Németországban, Írországban, Finnországban és Lettországban, az utóbbi években az esetek számának emelkedése tapasztalható. Ez a kockázat a jövőben várhatóan növekedni fog az összes európai területen az éghajlatváltozás miatt, ami szélsőséges időjárási körülményeket és hosszú száraz időszakokat okoz. Az utóbbi események figyelembevételével az Európai Bizottság javaslatot tett az Európai Polgári Védelmi Mechanizmus megerősítésére és korszerűsítésére. A Parlament és a Tanács jóváhagyását követően 2019-ben létrejött a rescEU.

A rescEU a következő NÉGY képességekből tevődik össze [10] [12]:

- légi erdőtűzoltás;
- nagy teljesítményű szivattyúzás;
- városi kutatás és mentés;
- tábori kórház és sürgősségi orvosi csoportok.

Első lépések a rescEU képesség kialakításában

A tűzoltó repülőgépek és helikopterek első flottáját májusban hoztuk létre, még a 2019. évi erdőtűz időszakot megelőzően. Ez a tartalék flotta segíti az EU-t abban, hogy gyorsabb és átfogóbb választ legyen képes adni az egyes válságokra. A flotta biztonsági hálóként is működik, abban az esetben, ha a nemzeti képességek túlterheltek és az Európai Polgári Védelem Eszköztár nem áll rendelkezésre.

A rescEU kiegészíti a nemzeti polgári védelmi erőfeszítéseket. Ez akkor fontos különösen, amikor több ország egyidejűleg azonos típusú katasztrófával néz szembe, és nem tudnak egymásnak segíteni. Eddig hat ország (Franciaország, Görögország, Horvátország, Olaszország, Spanyolország és Svédország) bocsátotta eszközeit a rescEU-flotta rendelkezésére, beleértve tűzoltó repülőgépeket és helikoptereiket is.

A rescEU-képesség alkalmazására vonatkozó szabályok [11]

A segítségnyújtás iránti kérelem beérkezését követően az ERCC értékeli, hogy a tagállamok által az uniós mechanizmuson keresztül felajánlott meglévő képességek és az európai polgári védelmi eszköztár számára előzetesen rendelkezésre bocsátott képességek elégségesek-e a kérelemre való hatékony válaszadáshoz. Amennyiben nem biztosítható ha-

tékony reagálás, a Bizottság az ERCC-n keresztül határoz a rescEU-képességek telepítéséről az 1313/2013/EU határozat 12. cikkének (6) bekezdésében meghatározott eljárásnak megfelelően.

A rescEU-képességek telepítésére vonatkozó döntésnél az alábbi tényleges ismérveket kell figyelembe venni:

- a különböző tagállamok művelési helyzete, illetve a lehetséges katasztrófakockázatok;
- a rescEU-képességek megfelelősége és elégségessége a katasztrófák kezelésére;
- a rescEU-képességek földrajzi helye, beleértve az érintett területre való becsült szállítási időt;
- egyéb releváns ismérvek, beleértve a rescEU-képességek operatív szerződésekben meghatározott feltételeit.

Egymással ütköző segítségnyújtási kérelmek esetén a rescEU-képességek telepítésére vonatkozó döntésnél a következő további ismérveket kell figyelembe venni:

- az emberéleteket veszélyeztető várható kockázatok;
- a 2008/114/EK tanácsi irányelv (4) 2. cikkének a) bekezdése szerinti kritikus infrastruktúrát veszélyeztető várható kockázatok, függetlenül attól, hogy az az Unió területén belül vagy kívül található;
- a katasztrófák várható hatása, beleértve a környezeti hatásokat is;
- az ERCC által azonosított szükségletek és a meglévő telepítési tervek;
- a katasztrófák terjedésének lehetséges kockázata;
- társadalmi-gazdasági hatások;
- a szolidaritási záradék életbe lépésének kiváltása az Európai Unió működéséről szóló szerződés 222. cikke alapján;
- egyéb releváns művelési tényezők.

A rescEU-képességek nemzeti célokra való használata [11]

A rescEU-képességeket nemzeti célokra használó tagállamok a következőket biztosítják:

- a vonatkozó minőségi követelményekben meghatározott időtartamon belül rendelkezésre állás és felkészültség az
- uniós mechanizmus keretében végzett műveletekre, kivéve, ha a Bizottsággal másként állapodtak meg;
- a rescEU-képességek és egyéb nemzeti képességek azonos kezelése a megfelelő karbantartás, tárolás, biztosítás,
- személyzet és egyéb vonatkozó irányítási és karbantartási tevékenységek tekintetében;
- kár esetén gyors javítás.

A tagállamok az ERCC-n keresztül értesítik az Európai Bizottságot a rescEU-képességek nemzeti célokra való használatáról és a használatot követően jelentést nyújtanak be. Amennyiben a rescEU-képességek nemzeti célokra való használata e cikk (1) bekezdésének a) pontja szerint hatással van a rendelkezésre állásra, a tagállam a telepítés előtt az ERCC-n keresztül megszerzi a Bizottság jóváhagyását. A tagállamok a lehető legrövidebb

időn belül biztosítják a rendelkezésre állást, amennyiben a szóban forgó rescEU képességekre szükség van az uniós mechanizmus keretében végzett mentési műveletekhez.

AZ UNIÓS POLGÁRI VÉDELMI MECHANIZMUS EREDMÉNYE

Az Európai Polgári Védelmi Mechanizmus korszerűsítése megszilárdította és megerősítette az Európai Unió katasztrófakockázat-kezelésének minden elemét. A rescEU létrehozása mellett ez az új jogszabály növeli a nemzeti képességeket és támogatja a résztvevő országok megelőzési és felkészültségi tevékenységeit. Az EU emellett növelte az Európai Polgári Védelmi Eszköztárban regisztrált képességek pénzügyi támogatását is. Ez a 2013-ban létrehozott eszköztár fokozza a katasztrófákra adott európai válasz következetességét, biztosítva, hogy a lehető legtöbb képesség legyen bevethető a katasztrófa bekövetkezése előtt. A pénzügyi támogatás felhasználható a kapacitások módosítására és javítására, valamint az ezen helyzetekre való reagálási képesség operatív költségeinek (EU-n belüli) és a szállítási költségeinek (EU-n kívüli) fedezésére, ha azokat az Európai Polgári Védelmi Mechanizmus alapján állítják fel [9].

Az újonnan létrehozott Európai Polgári Védelmi Tudáshálózat az ismeretek, az elérhető legjobb gyakorlatok és a következtetések megosztására szolgáló platform a polgári védelem szakértői és a katasztrófavédelemben dolgozók számára. A hálózaton keresztül az EU az európai katasztrófakockázatkezelés megerősítését tervezi. A továbbfejlesztett uniós Polgári Védelmi Mechanizmus korszerűsíti és egyszerűsíti az adminisztratív eljárást annak érdekében, hogy csökkenjen a segítségre szoruló emberek eléréséhez szükséges idő [3].

A 2019-es nyár folyamán az EU légi járművekből álló átmeneti tűzoltó flottát hozott létre, amelyet a görögországi és libanoni erdőtüzek elleni küzdelemben már kétszer is bevetettek. Emellett az Európai Bizottság kezdeményezte az erdőirtással és erdőpusztulással szembeni uniós fellépés fokozását, valamint további intézkedések mellett kötelezte el magát, például az európai erdőtűz-információs rendszer világszintű erdőtűzfigyelő-eszközzé való továbbfejlesztésére [7].

A rescEU flotta létrehozása mellett az Európai Bizottság megerősíti a nyomon követési és koordinációs képességeit az erdőtüzek által érintett időszakokra való felkészülés jegyében [4].

- Az EU Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központját (ERCC), amely a nap 24 órájában és a hét minden napján rendelkezésre áll, egy tagállami szakértőkből álló, erdőtüzekre szakosodott támogató csapattal fogják bővíteni nyáron.
- Az ERCC a nyár folyamán rendszeres videokonferenciákat fog szervezni a tagállamokkal annak érdekében, hogy megossza az információkat az Európa-szerte előforduló erdőtüzekről.
- Az EU Kopernikusz műholdas rendszerét fogják használni az erdőtüzek okozta vészhelyzetek feltérképezésére.
- Minden uniós tagállam és a partnerországok is részt vettek az erdőtüzekkel kapcsolatos éves találkozóon Brüsszelben, a következő erdőtüzekkel érintett időszakokra történő felkészülés jegyében.

- Az elmúlt hónapokban több erdőtüzekkel kapcsolatos terepgyakorlatot is tartottak. Ide tartoznak a MODEX polgári védelmi és erdőtüzekkel kapcsolatos terepgyakorlatok, amelyeken különböző uniós tagállamokból szakértők és mentőcsapatok vettek és vesznek részt [4].

2019 augusztusában Görögország jelentős erdőtüzekkel szembesült Evia szigetén, és segítségért kérte az ERCC-n keresztül további légi tűzoltási eszközök beszerzéséhez. Az EU polgári védelmi mechanizmusának aktiválását követően az EU válaszában a mentőegység tartalékát először mozgósították. Három repülőgépet - két olasz és egy spanyol - feladta Evia szigetére. Az EU tagállamainak szoros együttműködése kulcsfontosságú volt a tüzek elleni küzdelemben, az emberek megmentésében, a közeli faluban és a védett erdőben [8].

JÖVŐBENI CÉLOK

A kezdeti átmeneti időszak a rescEU tekintetében 2025-ig tart. További képességekkel és eszközökkel egy olyan állományt fogunk létrehozni, amely képes reagálni a különböző katasztrófákra, ideértve az egészségügyi veszélyhelyzet, valamint a biológiai, radiológiai, vegyi és a nukleáris incidenseket is. A rescEU tovább erősíti az EU katasztrófa-megelőzési, valamint a katasztrófákra való felkészülési és reakcióképességét is. Egy szolidaritáson alapuló Unióban ez biztosítja, hogy egyetlen ország se maradjon egyedül a nehéz helyzetekben [3].

Cél a katasztrófákra való uniós válasz kollektív képességének megerősítése és az azonosított kapacitási hiányosságok kiküszöbölése a RescEU létrehozásával, valamint a meglévő önkéntes készlet fejlesztésével, amelyet európai polgári védelmi eszköztár (ECPPool) neveznek. 2019-ben az EU megerősíti a katasztrófákra adott kollektív európai reagálást egy ismert tartalékkapacitás fejlesztésével, mint mentőegység-tartalék, és utólagos lehetőségként használható fel, ha a tagállamok kapacitásait már teljes mértékben kihasználják [8].

Az Európai Humanitárius-segítségnyújtási és Polgári Védelmi Műveletek Főigazgatósága (DG ECHO) meglévő belső felügyelet rendszerét tervezi használni annak biztosítására, hogy az új eszköz keretében rendelkezésre álló forrásokat helyesen és a megfelelő jogszabályokkal összhangban használják fel [13].

A rendszer jelenlegi kialakítása a következő:

- A DG ECHO belüli belső felügyeleti csoport, amely az érvényben lévő igazgatási eljárások és a polgári védelem terén hatályos jogszabályok betartására összpontosít. E célból a Bizottság belső ellenőrzési keretrendszerét használják.
- Az eszköz keretében odaítélt támogatások és szerződések a DG ECHO külső könyvvizsgálói általi rendszeres ellenőrzésinek teljes mértékben beépülnek a Főigazgatóság éves ellenőrzési tervébe;
- A tevékenységek külső partnerek általi értékelése.

A gyors és hatékony veszélyhelyzet-reagálási beavatkozások elősegítése súlyos katasztrófák vagy azok fenyegető közelsége esetén tényleges uniós célkitűzés:

- A műveletek sebessége: a segítségnyújtás iránti kérelem és a segítség helyszíni telepítése, valamint a katasztrófa-becslő és koordináló csoportok teljes működőképessége között eltelt idő;

- A rescEU és az európai polgári védelmi eszköztár által telepített eszközök aránya;
- a szállítási támogatások és szolgáltatások száma;
- Az Európán belüli és kívüli rescEU műveletek uniós pénzügyi fedezet összege (rendkívüli körülmények esetén az üzemeltetési és szállítási költségek);
- Az európai polgári védelmi eszköztár Európán belüli és kívüli műveletei uniós társfinanszírozásának összegei (szállítási műveletek);
- A tagállamoknak nyújtott uniós társfinanszírozás teljes összege
- Az összevont események számát használták fel, szemben az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében végrehajtott küldetések teljes számával.

A katasztrófák elleni védelem magas szintjének elérése a katasztrófák hatásainak megelőzése vagy csökkentése, valamint a megelőzés kultúrájának megteremtése útján a fő célkitűzés:

- A nemzeti kockázatértékelést és katasztrófakockázat-kezelési tervet benyújtó tagállamok száma;
 - a katasztrófavédelmi tervezésük összefoglalóját benyújtó tagállamok száma;
- Az Unió katasztrófareagálásra való felkészültségének fokozása érdekében a kiemelt

célkitűzés:

- Az uniós polgári védelmi mechanizmus által képzett szakértők száma, akiket az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében válaszadási küldetések telepítenek;
- Az EU-n belüli és a szomszédokkal folytatott szakértőcserék száma;
- A rescEU részeként megszerzett eszközök száma és típusa;
- Az európai polgári védelmi eszközhöz való csatlakozáshoz hitelesített eszközök száma és típusa;
- Az európai polgári védelmi eszköz céljára eszközöket biztosító tagállamok száma;
- A rescEU küldetések száma, illetve az európai polgári védelmi eszközkeretében reagálást végrehajtó missziók teljes száma.

Uniós polgári védelmi célok 2021-2027. közötti időszakra

2018. május 2-án a Bizottság javaslatot fogadott el a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretre.

A Strasbourgban 2018. május 29-én kiadott, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi és Migrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a Határigazgatási és Vízügyeszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról szóló Európai Parlament és Tanács rendelet IV. függeléke megfogalmazza a szakpolitikai célkitűzést, amely zöldebb, karbonszegény Európa a tiszta és méltányos energetikai átállás, a zöldebb és kék beruházás, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatmegelőzés és –kezelés előmozdítását célozza meg [16]. Uniós cél:

- Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz kapcsolódó intézkedések, valamint az éghajlattal összefüggő kockázatok megelőzése és kezelése:
 - árvizek (ideértve a tudatosságnövelést, a polgári védelmet, valamint a katasztrófavédelmi rendszereket és infrastruktúrákat is)

- tűzvészek (ideértve a tudatosságnövelést, a polgári védelmet, valamint a katasztrófavédelmi rendszereket és infrastruktúrákat is).
- egyéb, például viharok és aszályok (ideértve a tudatosságnövelést, a polgári védelmet, valamint a katasztrófavédelmi rendszereket és infrastruktúrákat is)
- Kockázatmegelőzés és a nem az éghajlattal kapcsolatos természeti kockázatok (pl. földrengések), valamint az emberi tevékenységekhez kapcsolódó kockázatok (pl. technológiai balesetek) kezelése, ideértve a társadalmi tudatosság fokozását, a polgári védelmet és a katasztrófavédelmi rendszereket és infrastruktúrákat is.

A RESCEU LÉNYEGÉNEK ÖSSZEFOGLALÁSA [15] [17]

A rescEU képességeket tagállamok szerzik be, bérelik vagy lízingelik, illetve azok a tagállamok vezetése és irányítása alatt állnak. Ugyanakkor a összehangolt és egyben gyors reagálás biztosítása érdekében, a kapacitások telepítésére és demobilizációjára vonatkozó döntést, valamint az ellentmondó kérelmek esetén hozandó döntéseket a Bizottság hozza meg, a segítséget kérő és a segítséget nyújtó tagállamokkal szoros együttműködésben.

A rescEU képességek nemzeti, azaz hazai célokra is használhatóak, ebben az esetben az összes felmerülő költséget az adott tagállam viseli.

Annak biztosítása érdekében, hogy a rescEU teljes körű kialakításáig is elegendő képesség álljon rendelkezésre, 2025. január 1-jéig átmeneti időszakot alkalmaznak. Az átmeneti időszak elsődleges célja (volt) a 2019-es erdőtüzes időszakot megelőzően biztosítani a nemzeti képességek rescEU részeként történő működését. Az átmeneti időszak Görögország, Franciaország, Horvátország, Olaszország, Spanyolország és Svédország tevékeny részvételével indult.

A rescEU létrehozására, igazgatására és fenntartására nyújtandó uniós támogatás aránya legalább a képességek elérhetősége és bevetetősége teljes becsült költségének 80 százaléka és legfeljebb 90 százaléka. A költségek fennmaradó részét a képességet befogadó tagállamok viselik. Minden egyes képesség teljes becsült költsége végrehajtási jogi cselekedetek révén kerül meghatározásra, meghatározott, támogatható költségkategóriák figyelembevételével. A pénzügyi támogatások többéves munkaprogramok alapján is végrehajthatók.

Az alacsony valószínűséggel bekövetkező nagy hatással járó veszélyekre történő válaszadás céljából létrehozott kapacitások elérhetőségéhez és bevetetőségéhez szükséges teljes költséget uniós forrásból biztosítják.

A rescEU egységei jelenleg tűzoltó repülőgépekből és helikopterekből áll, a jövőben azonban ennek bővítése tervezett nagyteljesítményű szivattyú, CBRN (vegy-biológiai-radiológia-nukleáris) és mobil kórház rescEU képességek létrehozásával.

További célja a megújított mechanizmusnak az is, hogy egyszerűsítse az adminisztratív eljárásokat a minél gyorsabb és magasabb szintű védelem, a katasztrófákra adott válasz hatékonyságának növelése érdekében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1.] Európai Parlament: Európának köszönhetjük, Interneten elérhető: https://what-eu-rope-does-for-me.eu/data/pdf/social/X07_26001_hu.pdf (letöltés: 2020.02.20.)
- [2.] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/420 határozata (2019. március 13.) az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló 1313/2013/EU határozat módosításáról, Interneten elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D0420&from=HU> (letöltés: 2020.02.20.)
- [3.] Európai Bizottság: rescEU – Európa katasztrófavédelmi egysége, amelyre számíthat. Interneten elérhető: file:///C:/Users/pjack/Downloads/rescEU_Background-HU-HD.pdf (letöltés: 2020.02.20.)
- [4.] MABISZ: Közelgő nyári erdőtüzek: már az EU is készül rájuk, Interneten elérhető: <https://mabisz.hu/szemle/?p=8998> (letöltés: 2020.02.20.)
- [5.] Index: Katasztrófavédelmi központot állít fel az EU, Interneten elérhető: https://index.hu/kulfold/eurologus/2017/11/23/katasztrofavedelmi_kozpontot_allit_fel_az_eu/ (letöltés: 2020.02.20.)
- [6.] Európai Bizottság: Harc az európai erdőtüzekkel – hogyan működik az uniós mechanizmus?, Interneten elérhető: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEMO_15_5411 (letöltés: 2020.02.20.)
- [7.] San-Miguel-Ayanz, J., Durrant, T., Boca, R., Liberta, G., Branco, A., De Rigo, D., Ferrari, D., Maianti, P., Artes Vivancos, T., Pfeiffer, H., Loffler, P., Nuijten, D., Leray, T. and Jacome Felix Oom, D., Forest Fires in Europe, Middle East and North Africa 2018, EUR 29856 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-76-11234-1 (online), 978-92-76-12591-4 (print), doi:10.2760/1128 (online), 10.2760/561734 (print), JRC117883.
- [8.] Európai Bizottság: European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations Emergency Response Coordination Centre (ERCC), Interneten elérhető: file:///C:/Users/pjack/Downloads/emergency_response_coordination_centre_ercc_2020-02-10.pdf (letöltés: 2020.02.20.)
- [9.] European Court of Auditors: Special Report: Union Civil Protection Mechanism: the coordination of responses to disasters outside the EU has been broadly effective, Interneten elérhető: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR16_33/SR_DISASTER_RESPONSE_EN.pdf (letöltés: 2020.02.20.)
- [10.] Összefoglaló: 1313/2013/EU határozat az uniós polgári védelmi mechanizmusról: A katasztrófák megelőzésére, valamint az azokra történő felkészülésre és reagálásra való kollektív képesség fokozása, Interneten elérhető: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:2009_2 (letöltés: 2020.02.20.)
- [11.] A Bizottság (EU) 2019/1310 végrehajtási határozata (2019. július 31.) az európai polgári védelmi eszköztár és a rescEU működtetésére vonatkozó szabályok megállapításáról (az értesítés a C(2019) 5614. számú dokumentummal történt) (EGT-vonatkozású szöveg.), Interneten elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D1310&from=HU> (letöltés: 2020.02.20.)
- [12.] A Bizottság (EU) 2019/570 végrehajtási határozata (2019. április 8.) az 1313/2013/EU európai parlamenti és tanácsi határozat végrehajtására a rescEU-képességekkel összefüggésben alkalmazandó szabályok megállapításáról, valamint a 2014/762/EU

bizottsági végrehajtási határozat módosításáról (az értesítés a C(2019) 2644. számú dokumentummal történt) (EGT-vonatkozású szöveg.) C/2019/2644, Interneten elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D0570&from=HU> (letöltés: 2020.02.20.)

[13.] Európai Bizottság: Javaslat: Proposal for a DECISION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Decision No 1313/2013/EU on an Union Civil Protection Mechanism

[14.] Javaslat - az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló 1313/2013/EU határozat módosításáról COM/2017/0772 final - 2017/0309 (COD), Interneten elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0772&from=EN> (letöltés: 2020.02.20.)

[15.] Lisszaboni Szerződés: az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról (HL C 306., 2007.12.17.), mely 2009. december 1-jén lépett hatályba. Interneten elérhető: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/5/a-lisszaboni-szerzodes> (letöltés: 2020.02.20.)

[16.] 43rd meeting of the Directors-General for Civil Protection of the European Union, of the European Economic Area and of the candidate countries, Helsinki, 9-10 October 2019 – Belső dokumentum

[17.] Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, and the European Maritime and Fisheries Fund and financial rules for those and for the Asylum and Migration Fund, the Internal Security Fund and the Border Management and Visa Instrument COM/2018/375 final - 2018/0196 (COD), Interneten elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018PC0375&from=EN> (letöltés: 2020.02.20.)